

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
“ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА”
Філософський факультет
Кафедра релігієзнавства, теології і культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____

“ ____ ” _____ 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

підготовки ОКР бакалавр
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань: 05 «соціальні та поведінкові науки»

спеціальність: __ 053 - психологія

філософський факультет

Івано-Франківськ – 2016_ рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань : 05 «соціальні та поведінкові науки»	Обовязкова дисципліна	
Модулів – 2	Спеціальність 053 «Психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		__1__-й	__1__-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: __презентація за вибором студента_____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин –90		__2__- й	__2__- й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2,2	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	_16_ год.	_6_ год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	_2_ год.
		Лабораторні	
		_ __ год.	_ __ год.
		Самостійна робота	
		40 год.	_64_ год.
Індивідуальні завдання: __ год.			
Вид контролю: _____екзамен_____			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 36/64 год.

для заочної форми навчання – 8 /64 год.

1.1. Пояснювальна записка

“Історія української культури” є складним навчальним курсом, бо включає в себе художню культуру (*мистецтво образотворче: архітектуру, скульптуру, живопис; й музично-драматичне мистецтво: музику, театр, танець, хореографію, кіномистецтво; літературу*); декоративно-ужиткове мистецтво (*вишивання, писанкарство, ткацтво, гончарство, ковальство, чеканку тощо*), культуру буття (*житла і побуту*) і світогляду (*світосприйняття і мислення*), морально-правову культуру; наукову культуру (*рівень наукових відкриттів та впровадження їх у практику*); стан освіти й виховання; особливості етносу та його історію; масова та елітарна культура та вивчається студентами різних спеціальностей і охоплює такі напрями: теорію культури та історію культури.

Проблема викладання даного курсу полягає в тому, що якщо студенти із шкільних курсів *історії, образотворчого мистецтва, музичного мистецтва, література, право* не засвоїли ряду теоретичних понять із цих дисциплін, то вони не розуміють процесів розвитку мистецтва зокрема і культури взагалі.

Оскільки більшість випускників загальноосвітніх шкіл країни не ознайомлені із суттю теоретичних понять, що використовуються при вивченні української та світової культури і мистецтва, то значна частина програми передбачає певні теоретичні знання про історію образотворчого чи музично- драматичного та інших видів мистецтва та знання з *теорії мистецтва, літератури, права, релігії, етики, науки, освіти, ментальності, філософії, побуту*).

Вивчати культурні процеси, що відбувалися в історії людства, краще використовуючи історичну періодизацію розвитку за такими періодами з *історії мистецтва та літератури*: культура первісного суспільства, мистецтво і культура стародавнього світу, середньовічна культура Київської Русі; культура та мистецтво, література, освіта і наука нового і новітнього часу, сучасна культура.

Варто не забувати, що крім історії української культури для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” передбачено вивчення ще ряду курсів, які допомагають виховувати особистість та формувати різносторонній світогляд дієвого громадянина своєї країни, зокрема: *культурології, історії України, українського ділового мовлення, теоретичних основ свободи совісті, історії релігій та ряду інших навчальних дисциплін*.

Враховано і той факт, що культура та мистецтво, література, право, етика, освіта тісно пов’язані з ідеологічними впливами, які мали певний вплив на процеси будь-якої творчості, а тому варто враховувати світогляд (релігійний чи філософський), що переважав у ту чи іншу історичну епоху народ та впливав на креативні здібності митців своєї справи.

Частина матеріалу передбачає самостійну роботу студентів, частина вивчається на лекціях та семінарських заняттях й завершується **заліком**.

Вивчення даного курсу передбачає на денній формі навчання: лекційні заняття (16 год.), практичні заняття (16 год.) та самостійну роботу студентів (40 год.). Форма контролю – екзамен/залік.

2. Мета та завдання навчальної дисциплін

2.2. Завдання вивчення дисципліни.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- історію етногенезу українців;
- особливості ментальності українців;
- основні етапи розвитку української культури;
- складові української культури;
- існуючі сьогодні теорії культури;
- культуру первісного суспільства;
- культуру доби Київської держави;
- українську культуру доби пізнього середньовіччя;
- культуру українського народу нового часу;
- сучасну українську культуру та її особливості.

вміти :

- розрізняти етногенез українців від етногенезу інших народів на території України;
- розрізняти ментальність і світогляд;
- розрізняти правову і етичну культуру;
- розрізняти художню і документальну літературу;
- розрізняти релігії за їх морально-етичними релігійними кодексами та вченням про ближнього від правничих кодексів;
- виділяти впливи релігійних кодексів на світське законодавство, що існувало та діє сьогодні в Україні та інших країнах світу;
- складові культури тої чи іншої епохи та їх відмінності у різні історичні епохи;
- володіти основними мистецтвознавчими термінами.

2.3. Мета проведення лекцій

Розкрити коротко структуру української культури, її особливості із врахуванням історичних, філософських, естетичних, соціологічних, етичних, юридичних, теологічних законів науки.

2.4. Завдання проведення лекцій.

У результаті проведення лекцій студенти повинні:

знати:

- Знати теорію різних напрямів культури: образотворчого і музично-драматичного мистецтва, художньої літератури; правової і релігійно-моральної культури; наукової та освітньої культури; культури побуту та світоглядної культури; масової та елітарної культури, тощо;
- Вміти пояснити різні підходи до поділу та вивчення культури в світі.
- Розкрити основні відмінності існуючих та зниклих давніх і сучасних народів на території України;
- Виділити спільні і відмінні риси (характеристики об'єктів: живопису, скульптури, архітектури; музично-драматичного мистецтва, хореографії та ін.).
- Пояснити причини виникнення середньовічних, нових та новітніх стилів у мистецтві, літературі та їх особливості.
- Навчити студентів робити короткий план-тези лекції за розповіддю викладача.

- Навчити студентів робити порівняльні синхроністичні таблиці щодо мистецьких об'єктів одного стилю.
- Навчити студентів розрізняти і характеризувати мистецькі, літературні, музичні, хореографічні твори тощо
- Навчити студентів працювати із артефактами (археологічними, сучасними), матеріальними і писемними
- Навчити студентів виділяти основні ідеї епохи, мистецьких творів, окремих митців-авторів, шукати спільне і відмінне в одній та різних історичних епохах.

вміти:

- Складати порівняльну таблицю щодо різноманітних митців подібних світоглядних ідей одного стильового напрямку.
- Слухати музичні твори, переглядати кінофільми та аналізувати їх хоча б за заданим зразком.
- Користуватися філософськими, релігієзнавчими, теологічними, юридичними словниками та енциклопедіями.
- Працювати з електронними носіями та виділяти важливі та неважливі статті.
- Володіти культурою ділового мовлення.

2.5. Мета проведення практичних (семінарських, лабораторних) занять

- 1) Навчитися користуватися друкованими підручниками та посібниками на електронних носіях і виділяти в них основне.
- 2) Навчитися використовувати практичний матеріал, поданий в альбомах, на музичних дисках, у хрестоматіях та інших збірниках документів чи літературних творів.
- 3) Навчитися використовувати теоретичний матеріал, поданий у монографіях та наукових статтях і виділяти з нього потрібне й необхідне для даної теми.
- 4) Систематично працювати із термінологією фаховою і культурологічною.
- 5) Вміти працювати із першоджерелами та знаходити, необхідний для студента матеріал.
- 6) Навчитися слухати інструментальну чи вокально-інструментальну музику.

2.6. Завдання проведення практичних (семінарських), лабораторних занять

У результаті проведення практичних (семінарських, лабораторних) занять студенти повинні:

знати :

- основні терміни, подані у словнику до навчальної програми: мистецькі, філософсько-естетичні, літературні, історичні, юридичні терміни, що пов'язані із вивченням культури;
- відмінності між підручниками і монографіями;

вміти:

- користуватися підручниками і посібниками різних авторів та виділяти у них головне;
- використовувати практичний матеріал, поданий у хрестоматіях та інших збірниках документів;
- використовувати теоретичний матеріал, поданий у монографіях та наукових статтях і виділяти з нього потрібне й необхідне для даної теми;
- складати порівняльну та хронологічну таблицю;
- складати синхроністичну таблицю;
- вміти працювати з першоджерелами (мистецькими альбомами) чи музичними дисками, музеями і виставками; монографіями та знаходити необхідний матеріал;
- знаходити потрібний матеріал і на електронних носіях (Інтернет).

**2. Тематичний план курсу
“ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ”**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин		
		Лекцій	Практичні	Самостійна
<p align="center">Змістовий модуль I. Історія української культури. Теорія художньої культури та літератури : образотворче мистецтво, музика, театр, кіно, декоративно-ужиткове мистецтво. Література.</p>				
1.	Наука і навчальна дисципліна історія української культури: предмет і завдання вивчення курсу, її витоки, типи та етапи розвитку. Етногенез українського народу. Ментальність українців.	2	2	4/8
2.	Історія культури первісного суспільства, давня культура України, кочові народи на території України та їх культура.	2	–	2/4
3.	Культура раних державних утворень на території України. Художня культура та її класифікація	2/6	–	16/20
4.	Історія розвитку культури за часів Середньовіччя в Київській Русі та Галицько-Волинській державі	2	2	2
5.	Українська культура польсько-литовської доби XIV-XVII ст. Епоха Відродження. Українська культура доби бароко і Просвітництва (друга пол. XVII-XVIII ст.ст.). Козацьке бароко.	2	2	4
<p align="center">Змістовий модуль II. Історія розвитку української культури в XIX-XXI ст. Культура і побут, світогляд українців</p>				
6.	Українська культура XIX ст.	2	2	2
7.	Культура і побут населення України. Світогляд українців.	2	4	2/8
8.	Українська культура XX-XXI ст.ст. Сучасна українська культура в контексті європейської цивілізації.	2	4	8/10

Програма навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
Змістовий модуль I.

Історія української культури. Теорія художньої культури та літератури: образотворче мистецтво, музика, театр, кіно, декоративна-ужиткове мистецтво. Література.

Тема 1. ВСТУП. Поняття про культуру. Предмет і завдання курсу “Історія української культури”. Різне розуміння поняття “культура”. Теорії походження культури взагалі й української зокрема. Культурогенез українського народу. Концепції культурогенезу (трудова, ігрова, психоаналітична).

Витоки та історичні умови формування української культури, що визначили її основу: арійські, кельтські, трипільські, варязько-данські, індоєвропейські, праслов'янські, іранські, арабські. Значення спадковості культурного генофонду у формуванні і розвитку української культури. Витоки, визначаючі епохи, що їх пережила українська культура: античні, германські, візантійські, західноєвропейські, російська, радянська тощо.

Поняття про етнологію. Історія українського етносу та її періодизація. Періодизація української культури. Ментальність та світогляд українського етносу. Структура менталітету українців. особливості світогляду українців.

Поняття про поділ культури. Структура культури. Методи і методологія дослідження культури.

Джерела формування української культури.

Основні категорії: культурогенез, концепції культурогенезу, етногенез.

Тема 2. ІСТОРІЯ КУЛЬТУРИ ПЕРВІСНОГО КОМПЛЕКСУ, ДАВНЯ КУЛЬТУРА УКРАЇНИ, КОЧОВІ НАРОДИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Мегаліти на Євразійській території та в Україні (Кам'яна могила біля Мелітополя, Запорізька область) як свідки протописемності на території українських земель.

Розвиток *писемності* на території українських земель в XII-VIII тисячолітті до н.е. Формування *фонетичного письма* шляхом переходу від протописемності до рунічного письма та фонетичної абетки. Матеріали для письма та культура їх обробки.

Особливості матеріальної і духовної культури первісного суспільства. Найдавніші пам'ятки культури та мистецтва на території України. Трипільська культура (III-II тис. до н.е.) як передумова української культури, характерні особливості її розвитку. Культура та мистецтво (кераміка, стінні розписи, різьба). Писемні знаки в добу трипільської культури VIII-II тис. до н.е. Трипільські протодержави. Міста трипільців.

Джерела вивчення культури стародавніх племен. Поняття про звичаєве право. Формування звичаїв родини, роду, племені та інші види стародавніх морально-етичних відносин. Мегаліти (Кам'яна могила) як центри сакрального еталону дотримання первісних морально-правових норм. Релігійні уявлення того часу. Типи поховань.

Первісний наскальний живопис. Скульптура і гончарство. Ткацтво. Культура побудови й оздоблення жител. Культура землеробства і скотарства.

Основні категорії: витоки, палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт, міф, ритуал, табу, стародавні землероби і скотарі, трипільці, кельти, арії.

Тема 3. КУЛЬТУРА РАННІХ ДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ. ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА ТА ЇЇ КЛАСИФІКАЦІЯ.

Грецькі і давньоруські міста-держави на території Північного Причорномор'я. Боспорське царство. Пантікапей.

Скіфи та їх поділ. Держава царських скіфів та їх культура. Скіфська пектораль як матеріальний знак світогляду скитів.

Готське державне утворення. Культура готів: морально-правова (звичаєва), релігійна. Переклад Біблії (386р.н.е.) готською мовою єпископа готів Ульфїласа (Вульфїли). Готська митрополія в Криму в 600 р. н. е. Християнські храми (храм-ротонда Івана Предтечі).

Держава білих хорватів на території Західної (Краків, Польща) і Східної (Перемишль і Стільсько, Україна) Галичини в IV- VII ст.ст. Писемність і християнство в білих хорватів. Хорватський "Літопис попа Дукляна" про історію і культуру білих хорватів.

Гуни і їх держава та завоювання в IV-VII ст. Держава гунів.

Державні утворення на Поліссі, в Галичині, Київщині, Кримській Готії, VIII-IX ст. тощо.

Навчання дітей і молоді в дохристиянській Русі. Археологічні докази існування писемності до землях Київської Русі до офіційного визнання християнства 988 року державною релігією.

Світогляд стародавніх слов'ян визначає їхні релігійні вірування та міфологію. Звичаї та обряди дохристиянського періоду. Давньоукраїнський пантеон. Потенціал язичницької культури, його значення для формування і розвитку культури України. Загальні риси культури дохристиянської доби.

Художня культура та її класифікація.

Основні категорії: доба бронзи і заліза, держави скіфів, готів, гунів, греків, генуезців у Криму, язичницькі храми і жерці.

Тема 4. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ЗА ЧАСІВ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ ТА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Історія розвитку культури за часів Середньовіччя в Київській Русі

Формування державності на території Київської Русі в X-XI ст. і розвиток основних форм виробництва (сільське господарство, скотарство, мисливство, рибальство, ремісництво, гончарство тощо). Формування міст як центрів торгівлі і культури.

Київська Русь як історико-культурне підґрунтя для розвитку культури українського народу. Становлення Київської Русі як найбільшої країни ранньосередньовічної Європи. Монархічні династії Київської Русі. Феодальні республіки Новгород і Пскова.

Визнання християнства на Русі державною релігією і його значення в розвитку культури та мистецтва монархічної доби.

Вплив християнства на розвиток освіти, науки й культури в Київській Русі. Еволюція писемності (Кирило та Методій). Азбуки – глаголиця і кирилиця. Види письма: устав, півустав, скоропис. Книжна культура.

Типи навчальних закладів на території давньоруських земель: *державні* (школи книжного вчення та вища школа при храмі Софії в Києві), *приватні боярські школи* ("кормління"), *церковно-монастирські школи* (початкові при всіх храмах і монастирях; середні школи і бібліотеки при василіанських монастирях та вищі духовні школи закритого типу при студитських монастирях), початкові школи при церквах. Бібліотеки.

Основні напрями наукових знань доби Києворуської і Галицько-Волинської держави: географічні та історичні знання (літописи і хронічки); геометричні та математичні знання (4 математичні дії; геометричні параметри прямокутника, квадрата, куба, кола, круга, сфери, півсфери, призми, трикутника, піраміди); астрономічні знання знаків Зодіаку, основних планет сонячної системи, вміння відрізнити зірки від планет; поняття про кругообіг у

природі, про різні типи сівозмін та вирощування пшениці, жита, ячменю, вівса, проса, гречки, сочевиці та льону; цибулі, гороху, часнику, капусти, вишні й винограду.

Поняття про металургійне виробництво: ковальське, мідно-бронзо та залізоплавильне, фігурне литво, перегородчата емаль, зёрню.

Технології будівництва та оздоблення будівель із каменю, плінфи, вапняку, дерева тощо.

Чеканка та виливання монет, перснів, печаток, натільних хрестів, панагій та енкальпіонів.

Мистецтво Київської Русі та характерні риси. Основні види архітектури: дерев'яна і мурована, культова та палацова архітектура.

Образотворче мистецтво Київської русі. Скульптура. Рельєфна пластика в архітектурі. Музична культура. Поширення церковного співу, види співів. Музичні школи при монастирях

Ювелірне мистецтво, ткацтво, килимарство, вишивка. Вплив Київської Русі на розвиток культури сусідніх народів. Загальноєвропейський рівень розвитку культури.

Літописи як вид оригінальної літератури. Види літератури. Перекладна література. Природничо-наукова література. Оригінальна література Київської Русі. Паломницька література.

Історія розвитку культури за часів Середньовіччя в Галицько-Волинській державі. Галицько-Волинське королівство як продовження розвитку української державності та культури київської доби. Волинські і галицькі королі – спадкоємці київської королівської традиції.

Власна архітектурна школа в органічному поєднанні візантійсько-київської просторової композиції з елементами романського декоративного оздоблення. Широкі зв'язки Галицько-Волинської Русі з іншими землями України, державами Східної та Західної Європи.

Наукові знання доби феодальної роздробленості та створення національних держав.

Роль *церковно-монастирських шкіл* (початкові при всіх храмах і монастирях; середні школи і бібліотеки при василіанських монастирях та вищі духовні школи закритого типу при студитських монастирях), початкові школи при церквах.

Відкриття Галицької митрополії 1302 року.

Основні категорії: держави Київська і Галицько-Волинська, християнські храми і священнослужителі, монархія, боярські ради; общинне самоврядування; вічевий устрій Новгороду.

Тема 5. УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА ПОЛЬСЬКО-ЛИТОВСЬКОЇ ДОБИ ХІV-ХVІІ СТ. ЕПОХА ВІДРОДЖЕННЯ. УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА ДОБИ БАРОКО І ПРОСВІТНИЦТВА (ДРУГА ПОЛ. ХVІІ-ХVІІІ ст.). КОЗАЦЬКЕ БАРОКО

Соціально-економічні та історичні передумови формування української культури. Приєднання українських земель до Великого Литовського князівства.

Вплив української культури на суспільно-політичне життя Литовського князівства. Досягнення наука і техніки. Ремісничі *цехи*. Магдебургське право – новий тип будівництва та існування міста з магістратом.

Прийняття Кревської унії (1385 р.).

Збереження, розвиток і утвердження української культури: братства, школи, література, книгодрукування (Ш. Фіоля 1491р.). Доктор медицини Юрій Дрогобич (≈1450-1484).

Зростання оборонної архітектури (Хотин, Кременець, Олеськ, Кам.-Подільський). Монастирі-фортеці і храми-фортеці (с. Сутківці на Хмельниччині). Намагання українських іконописців передати почуття людини.

Побутова, народна культура, козацький рух, фольклор.

Вплив культури української народності на культурний і суспільний розвиток Литовського князівства.

Вплив Ферраро-Флорентійського собору 1438-1448рр. на канонічно-правове культурне становище Київської митрополії. Участь української, новгородської і московської делегації

на чолі з Київським митрополитом Ісидором Солунським у роботі собору. Поділ Київської митрополії 1448 року на Київську і Московську.

Виникнення церковних братств та шкіл їх поширення в українських землях.

Створення *братських* шкіл, *козацьких* шкіл та шкіл їх поширення в українських землях в кінці XIV століття. Братські школи (початкового і вищого типу). Система навчання “сім вільних мистецтв”. Роль братських шкіл у формуванні підготовлених кадрів для європейських університетів.

Поява шкіл західного типу (бенедиктинські, домініканські та єзуїтські школи).

Створення (Острозької 1578р.) Києво-Могилянської академії (КМА; 1632-1817), Львівський університет (1661) як навчальних закладів – прототипів європейських університетів. Обмін науковими знаннями та відкриттями між викладачами КМА та професорами європейських університетів.

Рукописне Пересопницьке Євангеліє (1556-1561рр.). Українські першодруки Івана Федоровича (“Апостол”, “Буквар”, “Новий Завіт”, “Острозька Біблія”).

Поширення книгодрукування І. Федоровича: наступна – острозька, лаврська друкарні, а з серед. XVII ст. – 25 друкарень. Поява гравюри і друкованої книжкової графіки.

Процес полонізації українського народу. Полемічна література.

Козаччина як культурне явище. Лицарська культура запорізького козацтва. Особливості пісенно-поетичної творчості козацької доби. Народні думи та їх види (невільницькі, плачі, побутові), балади, історичні пісні. Кобзарство як піднесення національного духу козаків. Образотворче мистецтво, архітектура, музика, театр. Усна народна творчість. Музичні школи на Січі: бандуристів і лірників (вокальної музики), церковного співу. Українська архітектура й образотворче мистецтво.

Українська Козацька держава та її роль у розвитку самобутніх рис національної культури. Розвиток українських освітніх традицій за часів Гетьманщини. У Гетьманщині – 866 шкіл (циферні, полкові, гарнізонні). Створення ряду колегіумів: Чернігів (1700), Харків (1727), Переяслав (1738).

Колегії єзуїтів: Луцький, Кам’янецький, Львівський, Перемишльський.

Діяльність *Києво-Могилянської академії* та її роль у розвитку української культури. Система навчання в КМА: граматичні курси (4 роки), філософські курси (2 роки), вивчення математики, фізики, астрономії (2 роки), музика, поезика, риторика, хоровий спів (2 роки), богослов’я (3 роки), економіка, господарство (1 рік). Математична школа Києво-Могилянської академії (С. Яворський, С. Кулябка, Я. Маркович). І. Галятовський і його вивчення природних явищ сонячного затемнення, грому й блискавки, дощів і бурі. Літературна, мистецька, громадська і філософська думка професорів і випускників КМА. Вертеп.

Роль Києво-Могилянської академії (КМА) у розвитку освіти і культури народів Південної і Східної Європи.

Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво. Живопис зберігав церковний характер, але виявив тенденцію до органічного поєднання давніх надбань із західноєвропейськими стильовими впливами. Малярські школи при монастирях, міських цехах. Українські гравери (Гочемські). Скульптори.

Бароко в мистецтві різьби: іконостаси, дерев’яна скульптура. Специфіка національного варіанту бароко в театрі і музиці. Народний мініатюрний театр ляльок – *вертеп*. Народнопісенні традиції як основа духовної культури. Національний варіант бароко в українському театрі, інтермедії.

Українська музика доби бароко є одним із найвищих досягнень національного мистецтва. Теоретичні засади партесного співу і музики взагалі (М. Дилецький). Хоровий багатоголосий партесний концерт як провідний жанр, що характеризує стриманість образного ладу, гармонійність і простоту сприймання твору. Багатоголосний концерт XVII ст. став важливою частиною музичного побуту українців.

Барокова церковна музика А.Веделя, М.Березовського, Д.Бортнянського.

Барокова архітектура Києва, Львова, Чигирини та інших міст. Народність і народні елементи в українській культурі. Глухівська музична школа.

Симфонічна музика. Симфонічний оркестр І. Розумовського.

Основні категорії: ренесанс, книгодрукування, братські школи, думи; бароко, козацьке бароко, партесний спів, вертеп, рококо.

Змістовий модуль II.

Історія української культури Культура і побут, світогляд українців

Тема 6. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ХІХ СТОЛІТТЯ

Загальна характеристика культурного розвитку України у ХІХ столітті.

Роль царя Павла I (+1801) у звільненні священників РПЦ від панщини та фізичних покарань. Духовні навчальні заклади на території України та їх реорганізація (1814р.).

Реформа системи освіти в добу Олександра I (+1925 р.). Реорганізація *початкової і середньої освіти* в царській Росії і в Україні на початку ХІХ століття. Парафіяльні (церковні), повітові, приватні (дяківські) школи (Полтавщина і Чернігівщина), приватні пансіони (Чернігові, Ніжині, Полтаві Херсоні), гімназії, казенні (державні) військові навчальні заклади на території України в першій половині ХІХ ст.

Одеський (1817) і Ніжинський (1832), Кременецький (1805) ліцеї.

Жіночі інститути шляхетних дівчат у Харкові (1812), Полтаві (1817), Одесі (1829), Керчі (1836), Києві (1838). Кадетські корпуси в Полтаві (1840) та Києві (1852).

Поява класичних університетів на території України. Львівський університет (1661) та Львівська технічна академія (1844). Харківський університет (1805). Київський університет св. Володимира Великого (1834) Одеський національний університет (1865) тощо та їх роль у наукових відкриттях ХІХ століття.

Математик Харківського університету Т. Осиповський “Курс математики” (3-х тт.), фізик М. Пільчиков (1857-1908).

Відкриття **біолога** І. Мечникова (1845-1916) – професора Одеського університету про фагоцитоз та захисні властивості організму і заснування з М. Гамалію першої бактеріологічної станції. Заснування харківським професором М. Бекетовим напряму фізичної хімії.

Кріпосництво як перешкода розвитку освіти на території України.

Участь українців у війні проти Наполеона I в 1812-1815 рр. та її вплив на формування української національної самосвідомості.

Українська суспільно-політична думка першої половини ХІХ ст. .). “Малоросійське товариство” повітового маршалка В. Лукашевича (1819).

“Малоросійське товариство” повітового маршалка В. Лукашевича (1819). Роль Південного товариства декабристів (Кам’янська і Васильківська управи), “Товариства об’єднаних слов’ян” (1823р. у м. Володимир-Волинський) у пробудженні свідомості української знаті.

Роль І. Котляревського, Т. Шевченка, Г. Квітки-Основ’яненка та інших українських письменників першої пол. ХІХ ст. з впровадження й поширення рідної мови у літературний процес. Перші українські букварі.

Роль творчості Т. Г. Шевченка у становленні української культури та формуванні національної.

Взаємодія народної і професійної культур, їх роль у національному відродженні. Фольклор.

Діяльність українських митців. І. Айвазовський, Д. Куїнджі, І. Репін.

Становище освіти в Галичині, в Буковині і на Закарпатті після трьох поділів Польщі 1791 р. та ліквідації *кріпосного прав в Австро-Угорщині* 1782 року. Право селян на особистий захист у суді своїх прав. Рух населення за відновлення прав сільських громад. Л. Кобилиця.

Відкриття церковно-приходських шкіл в Західній Україні з рідною мовою викладання у 1817-1821 рр. за наполяганням Галицького митрополита і кардинала УГКЦ М. Левицького.

Інститут Руський у Львівському університеті (1807р.). Відкриття Чернівецького університету (1875р.).

Діяльність гуртка “Руська трійця” (М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького) по збереженню західноукраїнського фольклору. Видання альманаху “Русалка Дністровая”.

Перемишльська культурний центр: Перемишльський дяко-вчительський інститут. І. Снігурський та його підручник з української мови. Антін Могильницький. Композитор Михайло Вербицький.

Відкриття духовної семінарії “Барбареум” у Відні при церкві св. Варвари для уніатських священиків. Інститут Руський у Львівському університеті.

Діяльність Головної Руської Ради 1848-1849 рр. за об’єднання усіх етнічних українських земель (“Відозва”) та впровадження рідної мови у навчальні заклади. Видання першої газети в Україні “Зоря Галицька”.

Українська суспільна думка; розвиток науки і філософії. Інтелектуальний та культурний рух 50-70 років XIX ст.

Прозаїки 70-90 років XIX ст. Сильова розмаїтість української прози другої половини XIX ст. Український реалізм в образотворчому мистецтві, музиці і театрі. Український театр “корифеїв”.

Врахування законів систематичності, ритмічності і повторюваності у класичному стилі будівництва. Церква-ротонда на Аскольдовій Могилі, Різдва Христового, Контрактового будинку на Подолі рос. архітектора А. Меленського (1766-1833).

Культурні здобутки Галичини. Український професійний театр.

Українська суспільна думка, розвиток науки і філософії. Культурна діяльність народівців. Політичні партії, громадські організації “Просвіта (8.XII. 1868)”, “Руське Товариство Педагогічне” (1881), “Літературно-наукове товариство ім. Т. Шевченка” (1873; з 1893 – НТШ), “Сокіл” (1881), “Січ” (1903) та їх роль у відтворенні української мови та традицій.

Музичне мистецтво. С. Гулак-Артемівський “Запорожець за Дунаєм”- перша опера з українським колоритом і рідною мовою. П. Ніщинський “Вечорниці”, М. Лисенко “Тарас Бульба”; П. Чайковський “Черевички”.

Новий етап формування української національної школи у професійній музиці. Хорові товариства “Торбан”, “Боян”, їх роль в культурному житті Галичини другої пол. XIX – поч. XX ст. Народні-пісенні джерела в контексті професійного мистецтва живопису. Діяльність С. Крушельницької.

Вплив ліквідації кріпосного права 1861 року на розвиток культури і освіти на території України. Реформи 60-70-х років та їх роль у розвитку ринкових відносин.

Інтелектуальний та культурний рух 50-90 років XIX ст. Прозаїки 70-90 років XIX ст. Наукові відкриття зроблені українцями в XIX столітті. Фізик І. Пулюй, математики М. Лобачевський та ін. Парова машина “Бджілка” на Дніпрі в 30-х рр. XIX ст. та інші.

Модерністський період національно-культурного відродження в Україні та його характеристика.

Основні категорії : національне відродження, класицизм, народнопісенна творчість, фольклор, ампір, театр «корифеїв»

Тема 7. КУЛЬТУРА І ПОБУТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ. СВИТОГЛЯД УКРАЇНЦІВ

Загальна характеристика періодів культурного розвитку України у XIX-поч. XX ст.

Польські повстання 1830 та 1863 рр. та їх роль у формуванні української національної самосвідомості.

Вплив революції 1848 року в Австро-Угорщині на суспільно-політичний рух і свідомість населення Центральної України. Священник В. Падолинський та його праця “Голос перестороги” (пол. м., 1848р.) про перспективу розвитку українського народу і його державності. Уявлення про спрямованість ходу подій в історії.

Роль “Просвіти”, “Громади”, “Земля і воля”, народовських гуртків у формуванні свідомості населення українських земель.

Харківський та Київський університети як осередки формування української історичної культури. Значення та діяльність Кирило-Мефодіївського товариства у культурному і

національному розвитку. М. Костомаров та його “Дві руські народності”, “Книга битія українського народу”, “Черніговка”, “Історичні постаті”.

Українська суспільно-політична і філософська думка; “Філософія серця” П. Юркевича та його вчення про людину. І. Нечуй Левицький “Світогляд українського народу”. К. Ушинський “Людина як предмет виховання”. Т. Рильський, В. Антонович, В. Липинський і рух “хлопоманів”.

Поняття про історико-етнографічне районування України. Побутові та етнографічні відмінності в оформленні будівель, храмів, житла, одягу, весільних обрядів українців.

Основні складові світогляду українців. Світогляд та його прояви у побуті українців. Л. Саннікова та її етнофеноменологічний підхід до вивчення світогляду через побутові щоденні традиції українців (Саннікова Л. П. та її “релікти живої пам’яті”, мова, звичаї, побут – феномени української культури).

Смисл людського життя та історичну долю людства за українським світоглядом. Ментальні риси українців.

Уявлення українців про світ. Писанка. Казки про яйце-райце (М. Чмихов про світогляд українців). М. Шлемкевич “Загублена українська людина”. І. Мірчук “Світогляд українського народу” (1942).

Переконання, принципи та ідеали українців.

Іноземці про українців.

Караїми, вірмени, юдеї, гагаузи, поляки, росіяни, німці, болгари та інші малі народи на території українських земель. Культурні надбання малих народів та їх вклад в культуру і побут українців. Київська хоральна синагога як пам’ятка XIX ст. Костьоли св. Миколая та св. Олександра в Києві як приклад толерантногоставлення українців до різних стилів у культурі.

Основні категорії: національне відродження, класицизм, неоготика, народнопісенна творчість, фольклор, ампір, театр “корифеїв”, світогляд, ментальність, традиція, побут, історико-етнографічне районування.

Тема 8. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ХХ-ХХІ СТОЛІТЬ. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Історичні умови і визначальні фактори розвитку української культури на поч. ХХ ст. Перше національно-культурне піднесення 1905-1907 рр. Становище українських земель на початок ХХ століття. Революція 1905-1907 років та вимоги українських депутатів і Державній Думі повернення рівня освіти в Україні хоча б до рівня козацьких часів. Переклади Біблії українською мовою П. Морачевського (1840-1862р. для Синодальної комісії), П. Куліша, І. Пулюя, І. Нечуя-Левицького та д-ра і проф. О. Бачинського (1903р.).

Вплив Лютневої революції, створення УНР, Жовтневого перевороту 1917 року, Гетьманщини на культурно-освітні процеси в Україні. Створення ВУАН, українських університетів, гімназій, шкіл.

Друге національно-культурне піднесення 20-х років в Україні після Жовтневого перевороту в Росії як передумова розбудови освіти і науки.

Діяльність наукових і науково-технічних товариств. Досягнення українських вчених в галузі технічних наук історії та гуманітарних дисциплін. Українська Академія наук (ВУАН) як науковий осередок. Академіки В. Вернадський. А. Кримський. Математик В. Георгій. медик М. Гамалія.

Періодичні видання і книгодрукування в Галичині та в УРСР. Відбиток суспільно-політичного життя в художній культурі. Піднесення літературної і музичної творчості до світового рівня.

Радянська українізація шкіл та університетів. Вплив голодомору 1921 та 1933рр. на демографічний та моральний стан української нації. “Розстріляне Відродження” (М. Хвильовий, У. Самчук, В. Сосюра “Любіть Україну”, І. Багрянний “Тигролови”, П. Тичина, М. Рильський, М. Яновський та ін.)

Вклад українських вчених у наукові відкриття світового рівня. Фізик М. Чижевський (1921р.), математик М. Кравчук, авіаконструктор та дослідник космосу Юрій Кіндратюк (Олександр Шаргей) та ін.

Культура українців західноукраїнських земель. Духовні та учительські семінарії (18 закладів). Класичні гімназії, ліцеї, початкові, виділові школи з рідною мовою викладання. Львівська Богословська академія (ЛБА) у Львові. Молодіжні товариства “Луг”, “Орли”, “КАУМ”, таємний “Пласт” та їх культурно-просвітницька діяльність. Діяльність товариств “Просвіта”, “Рідна школа”, “Буковинських вчителів” тощо.

Діяльність західноукраїнських письменників І. Франка, М. Яцківа, В. Стефаніка, О. Кобилянської, М. Черемшини. Поезія Січового Стрілецтва. Театр Леся Курбаса. М. Леонтович.

Літературні об’єднання. Періодика на західноукраїнських землях: “Літературно-науковий вісник”, “Дзвони”, “Поступ”, “Діло”, “Наша культура”.

Розвиток драматургії і театру. Творчі об’єднання і їхні діячі.

“Молодий театр” як перший реформаторський рух у театрі. Досягнення театрального мистецтва та кіномистецтва.

“Українська Загальна Енциклопедія. Книга Знання” (Львів-Коломия-Станіславів, 1935-1937) – перша українська енциклопедія.

Вплив Другої світової війни на культурні процеси в Україні. Творчість А. Малишка. Повстанська поезія і пісня.

Вихід у світ “Енциклопедії українознавства” (англ. мовою; 1949) та словникової частини в 10-т томах за ред. доктора В. Кубійовича (1955-1984).

Дворазове видання УРЕ (1950-1970-х рр.), вихід у світ 26-томного видання “Історії міст і сіл УРСР” (за ред. П. Тронька).

Вклад українських вчених кінця ХХ століття у розвиток світової науки. Авіаконструктори С. Корольов, І. Сікорський, фізик В. Глушков, лікар О. Богомолець, фізики Л. Ландау та О. Палладін. М. Стражеско, М. Холодний, ін.

Народна освіта в УРСР після війни. Перехід до семирічної освіти 1953р. Відкрито ряд вищих навчальних закладів у Західній Україні.

Запуск першого ядерного реактора (1945р.). Генеральний конструктор С. П. Корольов. Винахідник обчислювальних машин у Києві С. Лебедев.

Репресії щодо українських вчених-біологів: Д. Третьякова, М. Гришка, І. Шмальгаузен, І. Поялкова, С. Делоне; поетів: В. Симоненка, В. Стуса, .

Музичне життя. Діяльність музично-громадських товариств та організацій. Становлення оперного мистецтва. Композиторська і громадсько-культурна діяльність українських митців (Д. Січинський, М. Лисенко, Д. Білаш, І. Шамо, С. Людкевич, Ф. Колесса, П. і Л. Майбороди, Л. Дичко. О. Козаренко). Оперне мистецтво: О. Петрусенко, Б. Гмиря, М. Паторжинський, Є Мірошниченко, Д. Петрененко, Г. Ципола, В. Лук’янець, Д. Гнатюк, А. Солов’яненко.

Народно-пісенна творчість 60-90х рр. Співаки: В. Зінкевич, Н. Яремчук, С. Ротару; ансамблі: “Ватра”, “Смерічка”, “Росинки”, “Гуцулочки”, тріо Мареничів. Композитори: М. Мозговий, І. Поклад, Д. Циганков, О. Гавриш.

Співаки і композитори: В. Івасюк, І. Білозір, П. Дворський.

Гумор і сатира – провідна тема творчості народних артистів України: Ю. Березіна та Ю. Тимошенка (Штепселя і Тарапуньки).

Розвиток різних жанрів українського образотворчого мистецтва: живопис, графіка. Мистецтво скульптури та архітектури. Український мистецький авангард та його доля. Авангардизм у живописі. “Кубофутуризм” “супрематизм”, “модерн”. Широкий вихід української культури на європейський і світовий рівень.

Чорнобильська катастрофа 26 квітня 1986 р. – початок перебудови в Україні. Пробудження національного мовно-культурного інстинкту. Відродження товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка. Декларація про державний суверенітет України (16 липня 1990р.). Державні заходи щодо відродження культурно-просвітницької діяльності установ культури та художньо-мистецьких організацій. Визнання України незалежною державою з

боку інших держав. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року. Духовне відродження національної свідомості.

Вклад українських вчених кін. ХХ-ХХІ ст.ст. у розвиток світової науки і культури: С. Крушельницька, І. Пулюй, І. Горбачевський, С. Возняк. Г. Гамов, Р. Яцків, Б. Білінський, Л. Романків, Д. Іваненко, І. Сікорський, О. Кошиць, О. Смакула, М. Яримович, П. Капиця.

Основні категорії: український авангард, кіномистецтво, українська опера, супрематизм, кубофутуризм, культура, цивілізація, етнос, нація, субкультура, масова культура, симфонія, балет, модерн, постмодернізм, глобалізація, криза культури, культурна самотність.

4. Структура навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль І.												
Теорія художньої культури та літератури : образотворче мистецтво, музика, театр, кіно, декоративно-ужиткове мистецтво. Література. Історія української культури												
Тема 1. Наука і навчальна дисципліна історія української культури: предмет і завдання вивчення курсу, її витoki, типи та етапи розвитку. Етногенез українського народу. Ментальність українців.	8	2	2			4	10	2	-			8
Тема 2. Історія культури первісного суспільства, давня культура України, кочові народи на території України та їх культура.	6	2	2			2	2	-	-			2
Тема 3. Культура ранніх державних утворень на території України. Художня культура та її класифікація.	18	2	-			16	22	2	2			18
Тема 4. Історія розвитку культури за часів Середньовіччя в Київській Русі та Галицько-Волинській державі.	6	2	2			2	4	-	-			4
Тема 5. Українська культура польсько-литовської доби XIV-XVII ст. Епоха Відродження. Українська культура доби бароко і Просвітництва (друга	8	2	2			4	10	2	-			8

половина XVII-XVIII ст.ст.). Козацьке бароко.												
Разом за змістовим модулем I	46	12	8			28	48	6	2			40
Змістовий модуль II. Історія та основні етапи розвитку української культури												
Тема 6. Українська культура XIX ст. Формування національної самосвідомості.	6	2	2			2	6	-	-			6
Тема 7. Культура і побут населення України. Світогляд українців	8	2	2			2	6	-	-			6
Тема 8. Українська культура XX-XXI ст.ст. Сучасна українська культура в контексті європейської цивілізації.	14	2	4			8	12	-	-			12
Разом за змістовим модулем 2	38	6	8			12	24	0	0			24
Усього годин	72	16	16			40	72	6	2			64
Модуль 2												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин	72	16	16			40	72	6	4			64

5. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Кількість
----------	-------------------	------------------

з/п		ГОДИН
Змістовий модуль І.		
Теорія художньої культури та літератури : образотворче мистецтво, музика, театр, кіно, д		
декоративно-ужиткове мистецтво. Література. Історія української культури		
1	Поняття культури. Феномен української культури. Витоки української культури.	2
2.	Культура Київської держави IX-XIV ст.	2
3.	Формування української культури XIV– XVI ст.	2
4.	Культурно-мистецькі традиції українського бароко і Просвітництва XVII- XVIII ст.	2
Змістовний модуль 2. Історія української культури		
5.	Становлення української національної самосвідомості в XIX ст.	2
6.	Українська культура середини XIX ст. Культура і побут населення України.	2
7	Українська культура на переході століть: кінець XIX – поч. XX ст.	2
8.	Сучасна українська культура в контексті європейської цивілізації. Українська культура XX-XXI століття. Українські постаті у світовій науці.	2
	Всього год.:	16

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Українська музика XVIII- XIX ст.ст. <u>Слухання музики.</u> Уривки з релігійної музики М. Вербицького, К. Стеценка. Колядки, щедрівки, гагілки.	2
2	Українська культура XX-XXI ст.ст.: <u>Слухання музики.</u> М. Скорик опера “Мойсей” (касета). Естрадна релігійна музика С. Вакарчука. Музична композиція О. Гавриша “Десять Заповідей Божих” (касети)на вірші В. Крищенко до тексту доктора С. Мудрого “Десять Заповідей Божих”. <i>Пісня про Небесну сотню.</i> <i>Пісня про нашого студента Р Гурика.</i>	2

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	-----	
---	-------	--

8. Самостійна робота студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1-2.	Етногенез українського народу та його ментальність. Світоглядна і побутова культура українців	4/8
3-4	Образотворче мистецтво та його особливості. Архітектура.	4/8
5-7.	Образотворче мистецтво та його особливості. Скульптура і живопис	6/8
8-10.	Музично-драматичне мистецтво та його особливості	6/8
11.	Література як вид художньої культури.	2/4
12-13.	Методологія дослідження культури і етногенезу України	4/10
14.	Давня культура України. Кочові народи на території України.	2/4
15.	Культура Галицько-Волинської держави	2/4
16.	Культура України доби козацького бароко	2/4
17.	Культура українського січового стрілецтва	2
18.	Правова і релігійна культура держави Україна в 1917-1922 рр.	2/4
19.	Культура української еліти і масова культура	2/6
20.	Культура українських медіа та інтернет-простору	2/4
	Разом	40/64

9. Індивідуальні завдання до теми (дослідження, реферати):

Тема №1. Культура давніх народів на території України.

Мегаліти на території України: Кам'яна Могила.

Мегаліти на території України: Мегаліти Прикарпаття.

Поселення Майданецьке.

Дохристиянські символи писанок та їх значення

Символи у писанках

Клемент I папа Римський та його перебування на українських землях.

Херсонес (Корсунь) – центр давньоруського (Кирило-Методіївського) християнського обряду

Перші християнські храми на території Русі. Храм Івана Предтечі в Керчі. Церква св. Іллі. Десятинна церква в Києві.

Візантійські впливи на київську архітектуру. Храм св. Софії в Києві. Мистецтво живопису. Фрески і мозаїки у Софії Київській та Михайлівському монастирі.

Особливості київської архітектурної школи. Церква Параскеви-П'ятниці в Чернігові, Новгороді.

Галицька архітектурна школа. Особливості архітектури Галицького і Волинського князівств. Собор св. Івана Предтечі в Перемишлі.

Галицькі пам'ятки архітектури, нумізматики, сфагістики, лиття і чеканки. Собор Успіння Пресвятої Богородиці. Церкви Кирила і Methodія в Галичі та Києві. Ротонда Святого пророка Іллі. Капітелі галицьких храмів.

Храм св. Пантелеймона у Галичі (суч.с. Кринос) – приклад впливу романського базилікального стилю на киево-руську архітектуру.

Меморіальна скульптура. Скульптура давнього Галича.

Пам'ятки візантійського стилю в Україні сьогодні: Чернігівський край

Пам'ятки візантійського стилю в Україні сьогодні: Прикарпаття

Пам'ятки романського стилю в Україні сьогодні

Пам'ятки візантійського стилю в Україні сьогодні: Волинь і Полісся

Пам'ятки візантійського стилю в Україні сьогодні: Чернігівський край

Пам'ятки візантійського і давньоруського стилю в Україні сьогодні: Київська земля

Пам'ятки романського стилю в Україні сьогодні: Київщина

Пам'ятки візантійського стилю в Україні сьогодні: Буковина і Закарпаття

Давньоруські літописи (Повість минулих літ; Літопис Руський; Слово про Закон і Благодать Іларіона)

Давньоруські Євангелія, псалтирі

Писанки як елемент давньоруської культури

Давньоруські музичні наспіви

Українська писанка. Поділ за технікою приготування та символікою (візерунками).

Вклад дослідників і археологів Я Хмільовського, Л. Чачковського, Я. Пастернака, В. Сас-Залозецького, Б. Мадзолевського, М. Брайчевського, Ю. Асеева, М. Фіголя, В. Овсійчука, В. Барана, М. Паньківа, Б. Томенчука, Ю. Шилова, А. Кифішина у вивчення стародавньої культури Галича та Києва та інших давніх міст і городищ.

Тема№2.Українська культура польсько-литовської доби XIV-XVII ст.:

Берестейська унія – зразок міжнародного договору XVI ст.

Братські школи – заклади європейського зразка

Українці в університетах Європи

Острозька Біблія як пам'ятка європейської культури

Військово-лицарські ордени в Україні

Грюнвальдська битва – зразок військового мистецтва

Монастирі в Україні і книгодрукування

Києво-Могилянська академія – єдиний університет Східної Європи

Готичний стиль в Україні

Українське іконопис XIV-XVII ст.

Вірменська культура в Україні в XIV-XVII ст.

Іноземні послы і мандрівники про Україну в XIV-XVII ст.

Тема№3. Українська культура доби Просвітництва (друга пол. XVII-XVIII ст.ст.):

Роль посла Ігоря Розумовського у популяризації українського музичного мистецтва за кордоном

Пам'ятки козацького бароко на Київщині та Черкащині сьогодні

Андріївська церква в Києві – приклад поєднання візантійського та барокового стилів

Вплив державотворчої політики українських гетьманів на розвиток української сакральної культури.

Особливості українського бароко.

Храми барокового стилю в Україні: надбрамна церква Києво-Печерської лаври, Спаська церква Мгарського монастиря, Богоявленська церква на Подолі в Києві тощо.

Андріївська церква в Києві та Святоюрський собор у Львові (арх. Мердера) - приклади впливу стилю бароко на українську архітектуру.

Костьол Мердера в Городенці, кармеліток босих у Львові. Митрополича палата в Києві.

Українська графіка у XVIII-XIX ст. Почаївські гравери Гочемські

Й. Пінзель та його динамічна скульптура епохи бароко в Україні

Вплив італійського бароко на архітектурні споруди в Києві.

Діяльність українських архітекторів Й. Шеделя, І. Григоровича-Барського, С. Ковніра, Й. Баптіста.

Вплив української музичної культури на московську культуру. Композитор і теоретик **Микола Дилецький**. Друковані видання релігійної музики. Канти і псалми.

Києво-Могилянська академія - центр музичного мистецтва Східної Європи.

Народні вечорниці.

Вертеп - прототип українського театру.

Колядки, щедрівки, гагілки.

Максим Березовський - визначний діяч в ділянці релігійної та світської музики.

Композитор **Артемій Ведель** - жертва московської деспотії в Києві.

Дмитро Бортнянський - найвизначніший представник української духовної музики XVIII ст. в Росії.

Тема №4. Українська культура XIX століття:

Вплив Берестейської унії на розвиток культури на території західноукраїнських земель

Церковна архітектура в Україні XIX - поч. XX ст.:

а) у Подніпров'ї (Миколаївський костюл у Києві тощо);

б) дерев'яна архітектура Західної України.

Караїмська кенаса в Києві

Творчість Іллі Рєпіна, Миколи Ге, Йосипа Бокшая

Скульптор В. Городецький та його пам'ятки мистецтва в Києві.

Академік Тарас Шевченко – гравер.

Тарас Шевченко – художник-сепіст

Мозаїки та фрески Миколи Рєріха на Лівобережжі

Скульптура та живопис в Святоуспенській лаврі Почаєва

Тема №5. Українська культура XX-XXI століття

Українські імена у світовій науці (Іван Пулюй, Михайло Кравчук, Ігор Сікорський, Олександр Шаргей (Юрій Кіндратюк), Сергій Корольов, Степан Балея тощо).

Вплив Берестейської унії на розвиток культури на території західноукраїнських земель

Михайло Гайворонський та Левко Лепкий – співці січового стрілецтва

Церковна архітектура в Україні поч. XX ст.; останньої чверті XX століття

Скульптор В. Городецький та його пам'ятки мистецтва в Києві.

Скульптурний комплекс (пам'ятник королеві Олені-Ользі, Андрію Первозванному та апостолам слов'ян Кирилу і Мефодію) на Трьохсвятительській площі в Києві

Особливості мозаїки та стінопису в храмі св. Софії в Римі

Святослав Гординський – визначний художник-мозаїст

Світ ікон Василя Стефурака

Композитор *Л. Дичко* та її творчість. Літургії сучасних українських композиторів.

Львівський професор і композитор *Олександр Козаренко* та його *Літургія для хору і симфонічного оркестру*.

Музика композитора *О. Гавриша* на вірші *В. Крищенка* до тексту доктора *С. Мудрого* "Десять Заповідей Божих".

Моноопера *Л. Медін* "Ісус і Клавдія".

Естрадна музика. В. Сиротюк. Г. Ільєва. О. Богомолець.

Українська релігійна опера. *М. Скорик* "Мойсей".

Творчість С. Вакарчука.

Пісні про Небесну сотню.

10. Методи навчання:

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота студентів (у формі хронологічних і порівняльних таблиць, перегляд відеофільмів та їх обговорення, конспекти окремих тем, аналіз конкретних мистецьких об'єктів чи музичних творів (за заданою схемою), спостереження за культурними процесами (через аналіз телепередач, концертів та ін явищ).

11. Методи контролю:

- 1) Перевірка і оцінювання самостійної роботи студентів.
- 2) Самостійні та індивідуальні творчі роботи та їх оцінювання.
- 3) Залік.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
10	10	10	10	10	15	15	20	

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
6	6	6	6	6	6	6	8		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів

Приклад за виконання курсового проекту (роботи)

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
до _____	до _____	до _____	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Борисевич Л. В., Соловей А. М. ТЕОРІЯ КУЛЬТУРИ: словник понять та термінів. – Івано-Франківськ, 2012. – 50с.
2. Генік Л. Я. Історія української культури. Навчально-методичний комплекс: програми, бібліографія, методичні рекомендації, самостійна робота студентів. – Івано-Франківськ, 2016. – 86с.
3. Генік Л. Я. Релігійне мистецтво. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2011. – 96с.
4. Генік Л. Я. Теорія мистецтва. – Івано-Франківськ, 2016. – 86с.
5. Новосад М. Г. Історія української культури. Навчально-методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів. – Івано-Франківськ, 2012. – 67с.
6. Саннікова Л. П. Словник реліктів живої пам'яті. Зшиток 10. – К., 2015. – 156с.
7. Саннікова Л. П. Свята Мова Творця і Звичаї Народу: етнофеноменологія староукраїнської культури. – К.: Арата, 2005. – 776с. 236с. іл., 29 схем.

14. Рекомендована література

Базова

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

Джерела (альбоми, фотоальбоми, посібники з ілюстраціями):

1. Блажейовський Д. Українські релігійні вишивки. – Рим, 1979-1995.
2. Генік, Євгенія. Вишивка, ткацтво. Альбом-каталог / Автор-упоряд. Є. Шевченко. Вступ. ст. М. Симчич. – К.: Народні джерела, 2007. – 72с.
3. Загнітко А. П. Данилюк І. Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. – Донецьк: ТОВ ВКФ "БАО", 2008. – 480с.
4. Зародження слов'янської писемності. Паннонське життє святого Кирила // Історія України. Хрестоматія у двох частинах. Ч.1. Навч. посіб. - К.: Альтерпрес, 2004. - С.100-103.

5. Давня українська література: Хрестоматія / Упорядник М. М. Сулима. – К.: Освіта, 1992. – 576 с.
6. Ділова українська мова / За ред. проф. О. Д. Горбула. – К.: Знання, 2008. – 222с.
7. Історія України. *Хрестоматія у двох частинах*. Ч.1. Навч. посіб. - К.: Альтерпрес, 2004. - 576с.
8. Лист гетьмана Івана Петрижицького і Війська Запорозького про доцільність об'єднання Лаврської школи з Братською школою в колегіум (1632р.) // Хрестоматія з історії УРСР Антологія педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н. П. Калениченко. – М.: Педагогика, 1988. – 640с.
9. Павло Алепський про освіту на Україні у XVII // Хрестоматія з історії УРСР. Т.1. 3 найдавніших часів кінця 50-х рр. XIX ст. Посібник для вчителів. За ред. чл.-кор. АН УРСР І.О. Гуржія. - К.: Рад.школа, 1959. - С.383.
10. Повчання Володимира Мономаха // Історія України. Хрестоматія у двох частинах. Ч.1. Навч. посіб. - К.: Альтерпрес, 2004. - С.148-154.
11. Манько В. Українська народна писанка. Вид. 2-е, доп.- Львів: Свічадо, 2005. –41с.+ 38 табл.
12. Руська Правда. Збірник. - М., 1976.
13. Хрестоматія з історії СРСР з найдавніших часів до наших днів до кінця XVII ст. Т.1. / Упоряд. В. І. Лебедев, М. М. Тихомиров, В. Є. Сирочковський.- К. : Рад. Школа, 1950. - 487с. (С.3- 13,15,-24, 29-31, 37 – 62).
14. Антологія педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н. П. Калениченко. – М.: Педагогика, 1988. – 640с.
15. Кифишин А. Г. Древнее святилище Каменная Могила. Опыт дешифровки протошумерского архива XII - III тис.до н. э. Т.1. - К.: Аратта, 2001. - 872с.
16. Кифишин А. Г. Протописьменность палеолита. Древнейшие написи Каменной Могилы и их западноевропейские аналоги / Особенности развития верхнего палеолита Восточной Европы. - СПб. - 1999.
17. Літопис_Никоновський [Електронний ресурс] // *Режим доступу:* <http://uk.wikipedia.org/wiki/> //18.07.2011 21:15.
18. Літопис_подій_у_Південній_Русі [Електронний ресурс] // *Режим доступу:* <http://uk.wikipedia.org/wiki/> //18.07.2011 22:50.
19. Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia (1075-1953). Vol.1.: 10075-1700. Collegit introductione et adnotationibus auxit P. Athanasius G. Welykyj OSBM. – Romae: PP. BasilianiPiazza della Maonna Dei Monti, 1953.

Довідково-енциклопедична література:

20. Архітектура: Короткий словник-довідник / А. П. Мардер, М. Ю. Євреїнов, О. А. Пластицька та ін.; Заг. ред. А. П. Мардера. – К.: Будівельник, 1995. – 335с.
21. Безклубенко С. Д. Мистецтво: терміни і поняття: енциклопедичне видання: у 2-х т./ Сергій Безклубенко. – К.: Інституту культурології Аадемії мистецтв України. Т.1. А–Л. – 2008. – 239с.; Т.2. М–Я. – 2010. – 255с.
22. Булучевский Ю. С., Фомин В. С. Краткий музыкальный словарь для учащихся. - 9-е изд., доп. - Л.: Музыка, 1988. - 344с.
23. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. В. Т. Бусел. – К., 2001. – 1440с.
24. Геник Л. Я. Релігійне мистецтво: Програми, плани семінарських занять, тестові завдання для студентів-релігієзнавців, філософів, істориків, митців. Вид. 3-е., доп. - Івано-Франківськ, 2012. – 238 с.
25. Енциклопедія історії України / Гол. ред.. ради док. істор. наук В. М. Литвин. – К.: Наукова думка, 2007.
26. Енциклопендія сучасної України / Гол. ред.. Дзюба І. М., Жуковський А. І. та ін. – К., 2005.
27. Енциклопедія релігієзнавства. Т.9. – Париж - Нью-Йорк, 1980.

28. **Історія української культури у п'яти томах. Т.1:** Історія культури давнього населення України [ред. колег.: Толочко П. П. – гол. ред.; Асєєв Ю. С., Баран В. Д., Баранов І. А. та ін.]. р. Серг., Баран Вол. Данил, Баранов Ігор Авенірович та ін.. – К.: Наукова думка, 2001. - 1136с
29. **Історія української культури у п'яти томах. Т.2:** Українська культура XIII-XVII століть [Ред. кол тому: Я. Д. Ісаєвич - гол ред. та ін.]. – К.: Наук думка, 2001. – 848с.
30. **Історія української культури у п'яти томах. Т.3:** Українська культура другої половини XVII - XVIII століть [ред. кол.: Смолій В. А. – гол. ред. та ін.]. – К.Наукова думка, 2003. – 1247с.
31. **Історія української культури у п'яти томах. Т.4.: Книга І:** Українська культура першої половини XIX століття [Ред. кол. І тому: Скрипник Г. А. – гол. ред. та ін.]. – К.: Наукова думка, 2008. - 1008с.
32. **Історія української культури у п'яти томах. Т.4. Книга ІІ:** Українська культура другої половини XIX століття [Ред. кол. 2 тому: Скрипник Г. А. гол. ред.]. – К., Наук. думка, 2005. – 1294с.
33. **Історія української культури у п'яти томах. Т.5. Книга І:** Українська культура XX – початку XXI століть [ред. колегія першої книги: Жульський М. Г. – гол. ред. та ін.]. – К.: Наукова думка, 2011. – 863с.
34. **Історія української культури у п'яти томах. Т.5. Книга ІІ.:** Українська культура XX – початку XXI століть [ред. кол.: М. Г. Жулинський – гол. ред. та ін.]. – К.: Наукова думка, 2011. – 1032с.
35. Климентюк Т. М., Проскурняков В. І., Ковальчук Х. І. Ілюстрований словник архітектурних термінів / Т. М. Климентюк, В. І. Проскурняков, Х. І. Ковальчук. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2010. – 180с.
36. Лесин В.М. Літературознавчі терміни. - К.: Радянська школа, 1985. – 252с.
37. Саннікова Л. П. Словник реліктів живої пам'яті. Зшиток 10. – К., 2015. – 156с.
38. Скороход В. Ю. Словник іншомовних слів. /За ред. Чл. – кор. АН УРСР О. С. Мельничука. – К.: Гол. Р ед. УРЕ. – 1977. – 775 с.
39. Словник іншомовних слів / Уклад. Л. О. Пустовіт та ок. – К.: Довіра, 2000. – 1018с.
40. Стародубов Н. Н. Ілюстрований словник з геральдики /Н. Н.Стародубов. – Донецьк, 1996. - С. 235. ISBN 5-87420-084-8.
41. Філософський енциклопедичний словник / За ред. В. І. Шинкарука. – К.: Інститут філософії ок. Г. С. Сковороди НАНУ. – 2002. – 743с.
42. Фролова К.П. Цікаве літературознавство. – К.: Освіта, 1991. – 192с. (С.132-190).
43. Кино: Энциклопедический словарь / Гл. ред. С. И. Юткевич - М.: Сов. энциклопедия, 1986. - 640с.
44. Краткий словарь по эстетике: Кн. для учителя /Под ред. проф. М. Ф. Овсянникова. – Просвещение, 1983. – 223с.
45. КУКОЛЬНЫЙ ТЕАТР // Театральная энциклопедия. В 5-ти тт. Т.3. – М.: Совэнциклопедия, 1972.
46. Михеева Л. М. Музыкальный словарь в рассказах. Изд. 2-е, испр. - М.: Советский композитор, 1986. - 176с.
47. ОРКЕСТР / Музыкальная энциклопедия. В 5-ти тт. Т.3. - М.: Сов. энциклопедия, 1973.
48. Энциклопедический словарь юного зрителя.- М.: Педагогика, 1990.- 416с.
49. Мифологический словарь. Книга для учителя / М. Н. Ботвинник, Б. М. Коган, М. Б. Рабинович, Б. П. Селецкий. – 4 -е изд., испр. и перераб. – М.: Просвещение, 1985. – 176с.

Підручники й посібники:

1. Абрамович С. Д. Церковне мистецтво. - Навч. посібник. – К.: Кондор, 2005.– 206с.
2. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно - прикладне мистецтво.– Львів: Світ, 1992.– 272с.
3. Балет: Энциклопедия / Гл. ред. Ю. Н. Григорович. - М.: Сов. энциклопедия, 1981. - 623с.
4. Барсова І. О. Книга про оркестр: Пер. з рос. 2-е вид. – К.: Муз. Україна, 1988. - 160с.: іл.

5. Бичко А. К. та ін. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1992. – 392с.
6. Історія українського мистецтва: В 6-ти т., 7-ми кн. - Т.3. - К.: Гол. ред. УРЕ, 1968. - 440с.
7. Климова Л. В. Художня культура. Підруч. – К.: Літера ЛТД, 2009. – 160с.
8. Культурологія: Навч. посіб. для студ. внз / Упоряд: О. І. Погорілий, М. А. Собуцький. – 2-е вид. – К.: Вид дім “ Києво-Могилянська академія”, 2006. – 320с.
9. Матвеева Л. Л. Культурологія: курс лекцій: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2005. – 512с.
10. Петрушенко В. І., Пинда Л. А., Повторєва С. М. та ін.. КУЛЬТУРОЛОГІЯ: Навч. посіб для студ внз І-4 рівнів акред. 3-є вид., переробл., ідоп. / За аг ред. проф. В. М. Пічі. – Львів: Магнолія-2006, 2009. – 375с.
11. Різник М. Г. Письмо і шрифт. За ред. В. І. Касіяна. Навч. посіб. – К.: Вища школа, 1979. – С.25-27.
12. Федорів Ю. Пояснення Церковних Богослужень і Святих Тайн: Підручник для школи і дому. – Львів: Свічадо, 1999. – 157с.
13. Черемський П. Основні поняття Літургіки. – Львів: Місіонер, 1996. – 157с.
14. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення. Навч. посіб. – Тернопіль, Підручники й посібники, 2005. – 112с.
15. Кильпе Т. Л. Основы архитектуры. – М.: Высшая школа, 1988. – 175с.
16. Комаров А. А. Технология материалов стенописи. Учеб.пособие. – М.: Изобразит. Искусство, 1989. – 240с.
17. Кузнецова Л. С. Беседы об изобразительном искусстве и архитектуре: О языке архитектуры, скульптуры, живописи. – К.: Рад.школа, 1988. – 319с.
18. Саннікова Л. П. Свята Мова Творця і Звичаї Народу: етнофеноменологія староукраїнської культури. – К.: Арата, 2005. – 776с. 236с. іл., 29 схем.
19. Смаглій Г. А., Маловик Л. В. Основы теории музыки: Підручник для навч. закладів освіти, культури і мистецтв. – 2-е вид. доповн. і переробл. - Х.: Факт, 2001. – 384с.
20. Степовик Д. В. Іконологія й іконографія. - Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2003. - 312с. / + кольорова вкладка - 62с.
21. Семенищева О. А. Экзамен по искусствоведению. Учеб.пособие для вузов. – М.:“Приор-Издат”, 2005. – 112с. р.
22. Швецова-Водка Г. Н. Общая теория документа и книги: учеб.пособие / Г. Н. Швецова-Водка. – М.: Рыбари; К.: Знання, 2009. – 487с.
23. Nateman, David S. Introduction to Art. – New York, 1994. – 344р.

Електронний ресурс:

8. Архітектура//*Режим доступу*: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
9. Бездробний, Ю., Козирський В., Шендеровський В. ВИДАТНІ УКРАЇНСЬКІ ВЧЕНІ У СВІТОВІЙ НАУКЦІ // *Режим доступу*: http://man.gov.ua/files/49/Dovidnyk_Shenderovskiy.pdf/ 14.02.2016/22:01.
10. Види та жанри мистецтва //Етика та естетика:Навчальний посібник / Петрушенко В.Л. та ін. - Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2008. - 180 с.// *Режим доступу*<http://pulib.if.ua/part/14493/> /03.02.2013/ 20:10.
11. Володимир Мономах // Філософська думка в Україні. Біобібліографічний словник. / Авт. кол.: В. С. Горський, М. Л. Ткачук, В. М. Нічик та ін. — К.: Унів. вид-во "Пульсари", 2002. — 244 с.: іл. // *Режим доступу*: <http://izbornyk.org.ua/fdm/fdm.htm/11.04.2013> 18:36.
12. Класифікація мистецтв // *Режим доступу*<http://uk.wikipedia.org/wiki/Мистецтво/>03.02.2013/20:14.
13. Іларіон // Філософська думка в Україні. Біобібліографічний словник. / Авт. кол.: В. С. Горський, М. Л. Ткачук, В. М. Нічик та ін. — К.: Унів. вид-во "Пульсари", 2002. — 244 с.: іл. // *Режим доступу*:<http://izbornyk.org.ua/fdm/fdm.htm>.
14. Дух нашої давнини. НаВолині відкопали жертovníк готського племені // *Режим доступу*:<http://www.sd.org.ua/news.php?id=17195>
15. Сергей Пауков. Лабиринты цивилизации: История с географией. Заметки

исследователя. ДРЕВНИЙ ТАЙНЫЙ КАЛЕНДАРЬ-ЗОДИАК. ЗОЛОТОЙ ЦАРСКОЙ ПЕКТОРАЛИ ВЕЛИКОЙ СКИФИИ //Режим доступу:<http://www.russian-globe.com/N35/Paukov.KalendarZolotayaPectoral1.htm/> 26.07.2011/ 13:26.

Допоміжна література

Монографії:

24. Брайчевський М. Походження словянської писемності. Вид. 2-е. - К.: Видавничий дім "КМ Академія", 2002. - 154с.
- 25.
26. Залозецький - Сас В. Відношення візантійської культури до культури стародавнього Києва.- Львів, 1937.
27. Зашкільняк Д. Вступ до методології історії. - Львів: Просвіта, 1991. - 56с.
28. Іванченко, Раїса. Історія без міфів: Бесіди з історії укр. державності: Навч. посіб для студ. вищих навч. закладів. 2-е вид., переробл. і доповн. - К.: МАУП, 2007. – 624с.
29. Ісаєвич Я. Д. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні. –Львів: Вид-во Львівського університету "Світ", 1975. – 151с.
16. Кристопчук М. Синтез технік монументального мистецтва в храмовій архітектурі. – Львів: НТШ, 2002. – 251с. (іконостас, іконопис, енкаустика, вітражі, скульптура, мозаїка).
17. Кузич-Березовський І. Оріяна. Киммерія-Праукраїна. Ч. I, II. – Детройт, 1979-1980.
18. Кухарський М. Місія України: спроба системного аналізу. Ч.1. - Київ - Тернопіль, 1996. - С. 28 -71. (Велесова книга).
19. Нагаєвський І. Стародавня Україна в світлі історичних пам'ятників. –Йорктон: Логос, 1962.
20. Наливайко С. І. Таємниці розкриває санскрит. – К., 2000.
21. Огієнко І. І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу.–К.: Абрис, 1991.–272с.
22. Паїк В. Корінь безсмертної України. - Львів: Червона калина, 1995. - 237с.
23. Плачинда С. П. Лебедія (Як і коли виникла Україна). Есе. – К.: Калита, 2006. – 160с.
24. Саннікова Л. П. "ІРНИЦЯ": Релікти живої пам'яті. Зшиток 8. – К.,2015. – 113с.
25. Саннікова Л. П. "ІРНИЦЯ": Релікти живої пам'яті. Зшиток 9. – К.,2015. – 102с.
26. Саннікова Л. П. "ОЧЕРЕТИ-РОСИ": ГіпоТези про Первину. Зшиток 6. – К.,2014. – 197с.
27. Саннікова Л. П. "РІКИ РОДУ": ГіпоТези про Первину. Зшиток 7. – К.,2014. – 171с.
28. Саннікова Л. П. Словник реліктів живої пам'яті. Зшиток 10. – К.,2015. – 156с.
29. Чмихов М. О. та ін. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. - К.: Либідь, 1992. - 376с.
30. Шилов Ю. «Велесова книга» та актуальність прадавніх учень. - К., 2001.
31. Шилов Ю. А. Джерела витоків української етнокультури ХІХ тис. до н.е. - ІІ тис. до н.е. – К.: Арата, 2002. - 271с.
32. Яковенко Наталія. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця ХІХ століття. – Київ: Критика, 2006. 584 с.
33. Бартнев И. А., Батажкова В. Н. Очерки истории архитектурных стилей. – М.: Изобразительное искусство. – 1983. – 256с.
34. Гольдштейн А. Ф. Зодчество / Под. ред. Ю. С. Яралова. – М.: Просвещение, 1979. - С. 170-170-181-192; 226-235, 192-200; 235-255.
35. Гнедич П. П. Всемирная история искусств. - М.: Современник, 1996.– С.397-399.
36. Шилов Ю. "Велесова книга" та актуальність прадавніх учень. –К., 2001.
37. Высоцкий С. А. Древнерусские надписи Софии Киевской. – К., 1966.
38. Георгиев Е. Славянская письменность до Кирила и Мефодия. – София, 1952.
39. Schneider A. A history of western art. – Melbourne-Oxford: Brown & Benchmark Publishers, 1994. – 512p.

Статті:

40. Василик Р. Теорія і практика сакрального мистецтва у вищій школі України // Альманах. Мистецька школа в системі національної освіти України: Навчально-методичний посібник. – Львів: Брати Сиротинські і Ко. – 1999. – С.135-161.

41. Маркевич О. В. Печатки міст Галичини як історичне джерело / Історичні джерела та їх використання. Вип. другий. – К.: Наукова думка, 1966. – С.222-237.
42. Мацюк О. Я. Роль філігранології у встановленні часу написання недатованих документів / Історичні джерела та їх використання. Вип. другий.–К.: Наукова думка, 1966. – С.256-268.
43. Свешніков, Ігор. Звенигородські грамоти на бересті. //Дзвін. – 1990. - № 6. – С. 127-131.

15. Інформаційні ресурси

1. Архітектура//*Режим доступу*: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Види та жанри мистецтва //Етика та естетика:Навчальний посібник / Петрушенко В.Л. та ін. - Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2008. - 180 с.// *Режим доступу*<http://pulib.if.ua/part/14493/> /03.02.2013/ 20:10.
3. Володимир Мономах // Філософська думка в Україні. Біобібліографічний словник. / Авт. кол.: В. С. Горський, М. Л. Ткачук, В. М. Нічик та ін. — К.: Унів. вид-во "Пульсари", 2002. — 244 с.: іл. // *Режим доступу*: <http://izbornyk.org.ua/fdm/fdm.htm/11.04.2013> 18:36.
4. Класифікація мистецтв // *Режим доступу*: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Мистецтво>//03.02.2013/20:14.
5. Іларіон // Філософська думка в Україні. Біобібліографічний словник. / Авт. кол.: В. С. Горський, М. Л. Ткачук, В. М. Нічик та ін. — К.: Унів. вид-во "Пульсари", 2002. — 244 с.: іл. // *Режим доступу*:<http://izbornyk.org.ua/fdm/fdm.htm>.
6. Дух нашої давнини. НаВолині відкопали жертovníк готського племені // *Режим доступу*:<http://www.sd.org.ua/news.php?id=17195>
7. Сергей Пауков. Лабиринты цивилизации: История с географией. Заметки исследователя. ДРЕВНИЙ ТАЙНЫЙ КАЛЕНДАРЬ-ЗОДИАК. ЗОЛОТОЙ ЦАРСКОЙ ПЕКТОРАЛИ ВЕЛИКОЙ СКИФИИ // *Режим доступу*:<http://www.russian-globe.com/N35/Paukov.KalendarZolotayaPectoral1.htm/> 26.07.2011/ 13:26.

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом вищого навчального закладу і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролів.
2. Розробляється лектором. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри, у методичній комісії факультету, інституту, підписується завідувачем кафедри, головою методичної комісії і затверджується проректором з науково-педагогічної роботи.